

КАДАЛА Віталій

Донецький державний університет внутрішніх справ
Голова Юридичної клініки «Правовий захист»
доцент кафедри господарсько - правових
дисциплін та економічної безпеки
кандидат юридичних наук, доцент

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ЗАВДАННЯ ВИРОБНИЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: ЗАКОНОДАВЧИЙ АСПЕКТ

Україна знаходиться в фазі бойових дій, котрі розв'язані російською федерацією, а як наслідок, загострюється проблема економічної безпеки нашої країни. На законодавчому рівні визначено, що одним із напрямків економічної безпеки виступає виробничий фактор. Достатній рівень виробничої безпеки країни має забезпечувати максимально ефективне використання наявних виробничих потужностей у країні, їх модернізація та розширене відтворення, зростання рівня інноваційності виробництва та підвищення рівня конкурентоспроможності національної економіки. У зв'язку із визначеним стає зрозумілим, що країна котра кожного дня втрачає значні об'єкти виробничої інфраструктури, стикається з питаннями повної втрати виробництв малого, середнього та великого бізнесу або з розпушенням значної частини їх виробничих потужностей в результаті воєнних дій на окупованих територіях, має значну увагу приділяти виробничій безпеці як на макроекономічному, так і мікроекономічному рівні, що і обумовило вибір напрямку дослідження.

Питання економічної безпеки України та її складових не втрачають своєї актуальності за останній період життєдіяльності суспільства, яке знаходиться в стані активних воєнних дій, що розв'язані російської федерації. Чисельні публікації та наукові праці доводять, що сучасність потребує більш потужного вивчення проблем економічної безпеки з її складовими, що здатні забезпечити її міцність. На погляд законодавців, політиків та науковців значної уваги під час війни потребує виробнича безпека, котра виступає платформою для підтримки інших складових безпеки країни. Серед науковців, які присвятили свої праці складовим економічної безпеки доцільно зазначити таких, як Н.В.Блага, С.В. Васильчак, З.Б.Живко, О.М. Марченко[1], Ю.М. Харазішвілі[2], О.М.Ляшенко [3], Т.В. Момот [4] та інші. Науковці не лише висвітлюють проблеми адаптації заходів зміцнення економічної безпеки країни, а й встановлюють види загроз, які на неї впливають, проте виробнича безпека у складі економічної безпеки країни у наукових розробках розкрита обмежено, що вказало на сучасність обраного напрямку вивчення.

Окреслення ключових проблем виробничої безпеки країни законодавець з позиції понятійної категорії закріпив у Методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки України[5], а в контексті проблем та нагальних завдань висвітлив у Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року[6]. На даний час в Україні це два ключові законодавчі регулятори, котрі частково розкривають сутнісний зміст виробничої безпеки у складі загальної економічної.

У цьому контексті варто звернутися до розділу II Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України[5], у якому законодавець наводить видову характеристику складових економічної безпеки, а саме «...виробнича, демографічна, енергетична, зовнішньоекономічна, інвестиційно-інноваційна, макроекономічна, продовольча, соціальна, фінансова безпеки». При цьому, у п.5 розділу II законодавець пропонує розуміти виробничу безпеку як «...стан виробничої сфери країни, за якого забезпечується максимально ефективне використання наявних виробничих потужностей у країні, їх модернізація та розширене відтворення, зростання рівня інноваційності виробництва та підвищення рівня конкурентоспроможності національної економіки»[5].

Водночас, законодавець у розділу 2 «Оцінка стану економічної безпеки: виклики та загрози» Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року[6] висвітлює зазначені питання з позиції виробничої безпеки. Так, у п.10. розділу 2 законодавець конкретизує основні викликами та загрозами у сфері виробничої безпеки[6]:

по – перше, деіндустріалізація економіки; втрата частини промислового потенціалу внаслідок збройної агресії Російської Федерації та тимчасової окупації частини території України; низький рівень ресурсоефективності економіки та значний рівень ресурсоємності виробництва; невідповідність структури національної економіки сучасному технологічному розвитку, недостатня залученість України до глобальних виробничих ланцюгів; низький рівень запровадження новітніх технологій виробництва; незадовільний технічний стан та рівень захисту об'єктів критичної інфраструктури, недостатність інвестицій в її оновлення та розвиток, потенційна загроза несанкціонованих втручань фізичного і кіберхарактеру в її функціонування; та законодавча неврегульованість та відсутність органу, відповідального за координацію діяльності у сфері захисту критичної інфраструктури; висока зношеність основних засобів в основних видах економічної діяльності;

по – друге, наявність частки іноземного капіталу у стратегічних галузях економіки; надмірне проникнення імпорту на внутрішній ринок і витіснення з нього українських виробників; втрата потенціалу та невирішеність проблеми

імпортозаміщення у високотехнологічних виробництвах, насамперед у космічному та авіаційному виробництві; недостатній рівень ефективної конкуренції на певних потенційно конкурентних товарних ринках, недостатня ефективність державного регулювання у сфері природних монополій;

по – третє, погіршення екологічної ситуації та зміна клімату, наслідки яких можуть найближчим часом спричинити економічний спад в аграрному секторі та пов'язаних з ним видах переробної промисловості; неефективне управління відходами, їх переробленням та утилізацією, повільне впровадження маловідходних технологій; відсутність виробництва повного циклу критично важливої для забезпечення життєдіяльності людини продукції.

З цього приводу в наукових колах виникає чимало суперечень в контексті питання першочерговості загроз виробничої безпеки, які потребують негайного знаходження заходів для їх уникнення.

Вирішити дане питання зробив спробу законодавець у Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року[6] шляхом окреслення у п.21.2 завдання у сфері виробничої безпеки. До їх складу законодавець запропонував включити[6]: пріоритетний розвиток промисловості на основі розширення внутрішнього і зовнішніх ринків збуту промислової продукції, виробленої в Україні, підвищення її конкурентоспроможності; відновлення потенціалу високотехнологічних видів економічної діяльності у промисловості (виробництво повітряних і космічних літальних апаратів, супутнього устаткування) та послідовне його нарощування; забезпечення фінансових та інституційних умов для створення промислових екосистем, прискореного розвитку Індустрії 4.0 та її інтеграції до виробничих ланцюгів; створення у середньостроковій перспективі нових можливостей для розвитку (відновлення) власного виробництва повного циклу критично важливої продукції, налагодження виробництва втрачених імпортних комплектувальних частин і задоволення відповідного попиту на ринку; удосконалення процедур проведення розслідувань у сфері торговельного захисту (антидемпінгових, антисубсидійних та спеціальних/захисних розслідувань); розвиток промислового інжинірингу та виробництва складної індустріальної техніки; зниження регуляторного навантаження тощо.

На основі проведеного аналізу законодавчих аспектів щодо виробничої безпеки потрібно дійти висновку, що на сьогодні доцільно розширити не лише перелік завдань виробничої безпеки як складової загальної економічної безпеки країни, а, перш за все, необхідно розробити ряд заходів та закріпити законодавчо, котрі нададуть можливість уникнути загроз. Ми вважаємо до їх складу доцільно включити заходи пов'язані з моніторингом усіх виробничих циклів незалежно від обсягу та належності підприємств до відповідних сфер

бізнесу. В умовах активних бойових дій в Україні першочерговим завданням має стати зміцнення виробничої безпеки підприємств обороноздатної промисловості. Водночас, окремої уваги потребує виробнича безпека підприємств соціально – економічної сфери, які мають підтримати незахищені версти нашого суспільства в умовах воєнного стану.

Література

1.Актуальні проблеми забезпечення економічної безпеки в Україні: колективна монографія / [Н.В.Блага, С.В. Васильчак, З.Б.Живко, О.М. Марченко та[ін.] ;за ред. Я.Я. Пушака та Я.С. Піцура. Львів: Ліга-Прес, 2017. 368 с.

2.Харазішвілі Ю.М. Системна безпека сталого розвитку: інструментарій оцінки, резерви та стратегічні сценарії реалізації: монографія. К.: НАН України, Ін-т економіки промисловості. 2019. 304 с

3.Ляшенко О.М. Концептуалізація управління економічною безпекою підприємства: монографія. 2-ге вид., перероб. К. : НІСД, 2015. 348 с.

4.Момот Т.В. Фінансово - економічна безпека: стратегічна аналітика та аудиторський супровід: монографія. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. 340 с.

5.Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерство економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 року №1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text> (дата звернення 06.05.2023 року).

6.Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року: Рішення Ради національної безпеки і оборони України. Указ президента України від 11 серпня 2021 року № 347. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0048525-21#Text> (дата звернення 06.05.2023 року).